

Μουσείο - Σχολείο

6^ο Περιφερειακό

Σεμινάριο

Καβάλα 20-21-22 Σεπτεμβρίου 2002

Εκπαιδευτικές μουσειοσκευές

Με τον όρο εκπαιδευτική μουσειοσκευή ονομάζουμε μία «βαλίτσα» που περιέχει ένα σύνολο από ποικίλα υλικά, τα οποία έχουν επιλεγθεί, σχεδιαστεί και κατασκευαστεί γύρω από ένα θέμα.

Κάθε μουσειοσκευή περιέχει βιβλία, διαφάνειες, παιχνίδια, προπλάσματα και αντίγραφα αντικειμένων. Το κείμενο συνδυάζεται με την εικόνα και το αντικείμενο, έτσι ώστε η μάθηση να γίνεται ένα γοπητικό παιχνίδι. Οι μουσειοσκευές, όπως και τα βιβλία, τα CD-rom, το Διαδίκτυο, είναι όλα διαφορετικά μέσα προσέγγισης του ίδιου αντικειμένου. Και το κάθε μέσο έχει τις δικές του δυνατότητες που πρέπει κανείς να εκμεταλλευθεί. Στις μουσειοσκευές το θέμα προσεγγίζεται με διάφορα υλικά, αντικείμενα, ήχο και οδηγίες για θεατρικό παιχνίδι, δραστηριότητες δηλαδή που δημιουργούνται από το συνδυασμό και την εμπύκωση όλων των περιεχομένων τους.

Οι στόχοι των εκπαιδευτικών μουσειοσκευών είναι διαφορετικοί. Μέσα από την εποικοδομητική ψυχαγωγία, κάποιες μουσειοσκευές έχουν στόχο την ανάπτυξη της δημιουργικότητας, ενώ άλλες την ταχύτερη γνώση. Οι στόχοι αυτοί συχνά δεν είναι αμιγείς. Συνήθως είναι συνδυασμοί διαφόρων στοιχείων που η σύνθεση τους οδηγεί στη γενικότερη μύρφωση του μαθητή. Κυρίως, πάντως, οι μουσειοσκευές αποβλέπουν στο να γίνουν τα επιλεγμένα θέματα ουσιαστικά, από την άποψη της γνώσης που θα αποκτήσουν τα παιδιά, και την ίδια στιγμή ελκυστικά στο κοινό στο οποίο απευθύνονται.

Η κάθε εκπαιδευτική μουσειοσκευή είναι αυτοτελής. Απευθύνεται είτε σε μαθητές συγκεκριμένης ηλικίας ή προσαρμόζεται ανάλογα για να ανταποκριθεί σε μαθητές διαφόρων ηλικιών. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να εμβαθύνει στο θέμα όσο θέλει. Δίδεται ένα απλό κείμενο, εάν δεν διαθέτει πολύ χρόνο, αλλά και σχετική βιβλιογραφία, αν θέλει να ασχοληθεί περισσότερο.

Ο σχεδιασμός της κάθε μουσειοσκευής έχει τη δική του κεντρική ιδέα. Η κάθε μονάδα στηρίζεται σε μια δική της φιλοσοφία, έναν διαφορετικό τρόπο με τον οποίο έχουν επιλεγθεί τα στοιχεία που τη συνθέτουν. Εναπόκειται στον εκπαιδευτικό να ενεργοποιήσει το ποικίλο υλικό, να παραγάγει μια σειρά επάλληλων και αλληλοσμπληρούμενων δραστηριοτήτων και εμπειριών για το συγκεκριμένο θέμα.

Οι υπεύθυνοι του Μουσείου έχουν συνθέσει το παραπάνω υλικό έτσι ώστε να μπορεί εύκολα μόνος του ο εκπαιδευτικός ή ο ειδικός που τη συνοδεύει να χρησιμοποιήσει τη μουσειοσκευή, δουλεύοντας με μία ομάδα παιδιών μέσα στην τάξη ή και σε άλλο χώρο εκτός του Μουσείου.

Ο εκπαιδευτικός διαθέτει την πείρα του μαθήματος και των μαθητών του. Ανάλογα με την ειδικότητα του, με την τάξη στην οποία διδάσκει, τους συγκεκριμένους στόχους που έχει, θα αναπτύξει τις δυνατότητες καθεμιάς μουσειοσκευής. Έτσι, η προσέγγιση κάθε θέματος, η σύνθεση και η ενεργοποίηση του υλικού θα έχει πάντα την προσωπική σφραγίδα του κάθε εκπαιδευτικού, ο οποίος μπορεί να δουλέψει με αυτήν μία ώρα, μία εβδομάδα, ένα μήνα.

Εκπαιδευτικά προγράμματα στην Ακρόπολη

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα της Ακροπόλεως ξεκίνησαν το 1987 από την Επιτροπή Συντηρήσεως Μνημείων Ακροπόλεως (ΕΣΜΑ) σε συνεργασία με την Α΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων (Α΄ ΕΠΚΑ). Ο Τομέας Ενημέρωσης και Εκπαίδευσης της Υπηρεσίας Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης (ΥΣΜΑ) αφενός παρέχει στοιχεία για τις δραστηριότητες της ΕΣΜΑ και της ΥΣΜΑ, στο πνεύμα της σύγχρονης διεθνούς πρακτικής πληροφόρησης των πολιτών για τα μεγάλα δημόσια έργα, και αφετέρου διευκολύνει την επαφή των μαθητών των σχολείων με την τέχνη και την αρχιτεκτονική της κλασικής αρχαιότητας, καθώς και με τα μεγάλα έργα συντήρησης και αναστήλωσης που πραγματοποιούνται στον Ιερό Βράχο.

Ειδικότερα ο Τομέας:

α. Οργανώνει εκπαιδευτικά προγράμματα για συγκεκριμένες ομάδες και ειδικότερα για σχολικές τάξεις — περίπου 25 μαθητών η καθεμία— με θέμα την Ακρόπολη και τα μνημεία της.

β. Κατασκευάζει και παράγει εκπαιδευτικό υλικό σχετικό με την κλασική τέχνη και αρχιτεκτονική, καθώς και με τα αναστηλωτικά έργα στην Ακρόπολη, το οποίο δανείζεται ή παρέχεται μόνιμα σε σχολεία.

γ. Διεξάγει σεμινάρια σε εκπαιδευτικούς και φοιτητές, με στόχο την επιμόρφωσή τους σε θέματα κλασικής αρχιτεκτονικής και τέχνης, καθώς και σε θέματα αναστήλωσης κλασικών μνημείων.

δ. Οργανώνει ειδικά συνέδρια για εκπαιδευτικούς με θέμα: «Εκπαιδευτικοί και προγράμματα για την Ακρόπολη» και εκδίδει τα Πρακτικά τους.

ε. Σχεδιάζει εκπαιδευτικές εκθέσεις σε συνεργασία με το επιστημονικό προσωπικό των έργων και άλλους φορείς.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα απευθύνονται σε μαθητές της Δ΄ και Ε΄ τάξης του Δημοτικού και της Α΄ Γυμνασίου, καθώς η θεματική ενότητα της Ακροπόλεως εντάσσεται στη διδακτέα ύλη τους. Η επίσκεψη οργανώνεται με βάση κάποιο συγκεκριμένο κάθε φορά θέμα, που καθορίζεται από την ηλικία και τις γνώσεις των παιδιών. Τα προγράμματα συνοδεύονται από ειδικά οδοιπορικά φυλλάδια και ανάλογο κάθε φορά εποπτικό υλικό.

Τα προγράμματα που διεξάγονται στην Ακρόπολη έχουν τα εξής θέματα:

- 1) «Μια μέρα στην Ακρόπολη αναζητώντας τη Θεά Αθηνά».
- 2) «Μια μέρα στην Ακρόπολη με τα κείμενα του Πλούταρχου και του Πausανία».
- 3) «Πάμε στην Ακρόπολη».

4) «Πάμε στον Περίπατο της Ακροπόλεως».

Τα προγράμματα που διεξάγονται στο Κέντρο Μελετών Ακροπόλεως έχουν τα εξής θέματα:

5) «Μία μέρα με τη Ζωφόρο του Παρθενώνα».

6) «Οι Θεοί του Ολύμπου στη Ζωφόρο του Παρθενώνα».

Εκπαιδευτικό υλικό

Στο υλικό ανήκουν εκπαιδευτικά έντυπα συνοδευτικά των προγραμμάτων, ενημερωτικά φυλλάδια για διάφορα θέματα που απευθύνονται στον εκπαιδευτικό, αφίσες, εκπαιδευτικοί φακέλοι και μουσειοσκευές. Στόχος του υλικού είναι να βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς να προετοιμασθούν καλύτερα τόσο για το μάθημα στο σχολείο, καθώς τα μνημεία της Ακροπόλεως περιλαμβάνονται στη διδακτέα ύλη των περισσότερων σχολείων όλου του κόσμου, όσο και για την επίσκεψη της τάξης στον αρχαιολογικό χώρο και το Μουσείο. Το περισσότερο από το εκπαιδευτικό υλικό διατίθεται και στην αγγλική γλώσσα.

Μουσειοσκευές

Οι μουσειοσκευές έχουν τα εξής θέματα:

1) «Πάμε στην Ακρόπολη».

2) «Ένας αρχαίος ναός».

3) «Λιθοξοϊκή».

4) «Αρχαία ελληνική ενδυμασία».

5) «Αρχαία ελληνικά μουσικά όργανα».

6) «Η Ζωφόρος του Παρθενώνα».

7) «Το Δωδεκάθεο».

Οι πρώτες μουσειοσκευές έγιναν το 1990. Μέχρι περίπου υπήρχαν τρία αντίγραφα από κάθε θέμα. Κάθε χρόνο ταξίδευαν σε 200-250 σχολεία και τις χρησιμοποιούσαν 10-20.000 παιδιά.

Εφέτος, με την εμπειρία δέκα χρόνων, ολοκληρώθηκε η κατασκευή και αναπαραγωγή τεσσάρων μουσειοσκευών σε πολλαπλά αντίγραφα. Οι τέσσερις μουσειοσκευές έχουν τους τίτλους: «Πάμε στην Ακρόπολη», «Ένας αρχαίος ναός», «Η Ζωφόρος του Παρθενώνα» και «Το Δωδεκάθεο».

Ειδικότερα, η πρώτη μουσειοσκευή με τίτλο «Πάμε στην Ακρόπολη» πραγματοποιήθηκε με τη χορηγία του Ιδρύματος Σταύρος Σ. Νιάρχος. Ανοίγοντας κανείς το κουτί βλέπει μία μεγάλη αφίσα της κλασικής Ακροπόλεως. Η μουσειοσκευή περιλαμβάνει ένα πρόπλασμα του Ιερού Βράχου σε κλίμακα 1:800 με τα επίπεδα που δημιουργήθηκαν τον 5^ο π.Χ. αιώνα, τα επιμέρους προπλάσματα των κτιρίων του Ιερού,

αφίσες και τέλος έντυπο υλικό. Ο μαθητής παρατηρεί και τοποθετεί τα κτίρια στο Βράχο, τα συγκρίνει, μελετά τις διαστάσεις τους, τις αναλογίες των όγκων, τη λειτουργία του κάθε κτιρίου, τον προσανατολισμό και την ακριβή του θέση στο Βράχο.

Τέσσερις αφίσες με την εξέλιξη του Βράχου στη μακρά ιστορία του, έντυπα για τον εκπαιδευτικό και το μαθητή, με τίτλους «Πάμε στην Ακρόπολη» και «Πάμε στον αρχαίο Περίπατο της Ακροπό-

λεως», με αναπαράστασεις των μνημείων, των ιερών σπηλαίων και των θεάτρων, τόσο κατά την κλασική εποχή όσο και σήμερα, βοηθούν το μαθητή να ακολουθήσει ένα οδοιπορικό στο Βράχο και να αναπαραστήσει με τη φαντασία του το λαμπρό Ιερό, όπου οι Αθηναίοι λάτρευαν την προστάτιδα θεά τους.

Σχετική με την κατασκευή του αρχαίου ναού είναι η δεύτερη μουσειοσκευή, με τίτλο «Ένας αρχαίος ναός», που πραγματοποιήθηκε με τη χορηγία του Ιδρύματος Μποδοσάκη. Ανοίγοντας τη μουσειοσκευή βλέπει κανείς το γνωστό πίνακα του Schinkel που αποδίδει μία φανταστική-ποιητική προσέγγιση ναού και ελληνικού τοπίου. Ένα αντίγραφο του Παρθενώνα σε κλίμακα 1:800 δείχνει στους μαθητές με παραστατικό τρόπο πώς ήταν ένας αρχαίος ναός. Αντίγραφα κίωνων των τριών ρυθμών της κλασικής αρχιτεκτονικής βοηθούν τα παιδιά να παρατηρήσουν

και να αναγνωρίσουν τις επιμέρους μορφές των ρυθμών, να τους συγκρίνουν μεταξύ τους και να κατανοήσουν τα χαρακτηριστικά τους. Σε ένα συρτάρι υπάρχουν 16 σφραγίδες με τη βοήθεια των οποίων οι μαθητές μπορούν να συνθέσουν τον δωρικό, τον ιωνικό και τον κορινθιακό ρυθμό.

Η μουσειοσκευή περιέχει επίσης ένα βιβλίο και 16 καρτέλες με ναούς. Σχέδια, διαγράμματα και φωτογραφίες από ειδικά επιλεγμένα μνημεία δίνουν τη δυνατότητα στα παιδιά, με τις σφραγίδες αυτές και μελάνι διαφορετικών χρώματων, να δημιουργήσουν όψεις κτιρίων των διαφόρων ρυθμών σε δικές τους συνθέσεις. Πλαστικές μήτρες κυματίων συνοδεύουν τη μουσειοσκευή.

Η τρίτη μουσειοσκευή έχει θέμα «Η Ζωφόρος του Παρθενώνα». Η ζωφόρος του Παρθενώνα αποτελούσε τη συνεχή ζώνη με ανάγλυφες μορφές που περιέτρεχε το επάνω μέρος του κυρίως ναού, πίσω από την εξωτερική κιονοστοιχία, του και είχε συνολικό μήκος 160 μέτρα και ύψος περίπου ένα μέτρο. Θέμα της ήταν η μεγάλη πομπή στην Ακρόπολη, που πραγματοποιείτο στο τέλος του πολυήμερου εορτασμού των Παναθηναίων, με αποκορύφωμα την τελετή της παράδοσης του πέπλου στο άγαλμα της θεάς. Στη σύνθεση απεικονίζονταν περίπου 360 ανθρωπίνες και θεϊκές μορφές και περισσότερα από 200 ζώα, κυρίως άλογα.

Η μουσειοσκευή περιέχει 16 πλαστικές μήτρες του συνόλου των λιθοπλίνθων της δυτικής ζωφόρου (σύμφωνα με την αποκατάστασή της σε κλίμακα 1:20, του γλύπτη John Henning), όπου τα παιδιά χυτεύουν γύψο και φτιάχνουν έτσι τα δικά τους αντίγραφα. Το εκμαγείο της κεφαλής της θεάς Ίριδας από την ανατολική ζωφόρο φέρνει σε επαφή το μαθητή με την πραγματική κλίμακα του μνημείου.

Το έντυπο υλικό περιλαμβάνει πλήρες φωτογραφικό ανάπτυγμα της ζωφόρου στην ίδια κλίμακα, μήκους 8 μέτρων, με τους ιππείς, τα άρματα, την πομπή της θυσίας και τους θεούς του Ολύμπου, καθώς και καρτέλες με φωτογραφίες ορισμένων από τους σωζόμενους λιθοπλίνθους σε κλίμακα 1:5. Το βιβλίο «Περίπατοι στον Παρθενώνα», ένα βιβλίο για το μνημείο και τα γλυπτά του, ολοκληρώνει τη μουσειοσκευή.

Με επίκεντρο την απεικόνιση των θεών στη ζωφόρο του Παρθενώνα, η μουσειοσκευή με τίτλο «Το Δωδεκάθεο» περιλαμβάνει εποπτικό υλικό, έντυπα και παιχνίδια για τους θεούς του Ολύμπου. Για κάθε θεό έχει σχεδιαστεί μία έγχρωμη καρτέλα από το ζωγράφο Παύλο Βαλασάκη και ένα έντυπο, στο οποίο υπάρχει μία σύντομη περιγραφή του θεού, οι ιδιότητές του, οι σχετικοί με τη λατρεία του μύθοι, οι κυριότερες επωνυμίες του, τα κυριότερα ιερά και σύμβολά του. Διάφορα αντικείμενα, σύμβολα των θεών, γραμματόσημα και νομίσματα με τους θεούς συνοδεύουν τη μουσειοσκευή.

Οι νέες μουσειοσκευές μάς έδωσαν για πρώτη φορά την ευκαιρία να τις προσφέρουμε σε εκπαιδευτικούς φορείς, αλλά και την ευχέρεια να τις δανείζουμε σε περισσότερα σχολεία το χρόνο και για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

Έτσι λοιπόν, εφέτος δωρήθηκαν 250 μουσειοσκευές («Πάμε στην Ακρόπολη», «Ένας αρχαίος ναός») σε ένα δίκτυο επιλεγμένων σχολείων και εκπαιδευτικών φορέων σε 47 νομούς όλης της χώρας και στο εξωτερικό. Η επιλογή των σχολείων και εκπαιδευτικών φορέων στην Ελλάδα έγινε μετά από ειδική διαδικασία, βάσει ερωτηματολογίου που εστάλη σε φορείς 51 νομών της χώρας, έτσι ώστε να αξιοποιηθούν από τους αποδέκτες τους με τον καλύτερο τρόπο.

Σεμινάρια

Η συνεργασία του Τομέα Εκπαίδευσης και Ενημέρωσης με τους εκπαιδευτικούς παίρνει πιο συγκεκριμένη μορφή με τα ειδικά σεμινάρια που οργανώνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα. Σε αυτά παρουσιάζεται το εκπαιδευτικό υλικό του Τομέα, καθώς και στοιχεία από την αρχιτεκτονική, την τέχνη και την ιστορία της κλασικής εποχής και των μνημείων της, που βοηθούν τους εκπαιδευτικούς να εμπλουτίσουν τη διδασκαλία τους.

Σεμινάρια γίνονται επίσης σε ομάδες εκπαιδευτικών (άνω των 10 ατόμων) μετά από αίτησή τους. Σεμινάρια και διαλέξεις έχουν γίνει σε όλη την Ελλάδα.

Ειδικά Συνέδρια

Ο Τομέας οργανώνει συνέδρια με θέμα «Εκπαιδευτικοί και προγράμματα για την Ακρόπολη», που αποτελούν ένα βήμα διαλόγου μεταξύ εκπαιδευτικών με κοινά ενδιαφέροντα για τη διδασκαλία μέσα από το πολιτισμικό μας περιβάλλον. Η Ακρόπολη, αφενός λόγω της σημασίας της και αφετέρου λόγω της ύπαρξης οργανωμένου Τομέα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, δημιουργεί απλώς το ερέθισμα και την παρότρυνση για να προχωρήσουν οι εκπαιδευτικοί σε δικές τους εργασίες και να αναπτύξουν τις δικές τους ιδέες. Έχουν πραγματοποιηθεί έξι συνέδρια (1991, 1993, 1994, 1996, 1998, 2001). Κατά πάγια τακτική τυπώνονται πρακτικά των συνεδρίων:

- ❖ Συνέδρια 1991, 1993, 1994 στο περιοδικό «Αρχαιολογία», τεύχος 52, Σεπτέμβριος 1994.
- ❖ Συνέδριο 1998 στο ενημερωτικό δελτίο Ένωσης Φίλων Ακροπόλεως «Ανθέμιον», τεύχος 50, Ιανουάριος 1999.
- ❖ Συνέδριο 2001 στο ενημερωτικό δελτίο Ένωσης Φίλων Ακροπόλεως «Ανθέμιον», τεύχος 80, Ιούλιος 2001 και στην «Εικαστική παιδεία», τεύχος Νο 17, Σεπτέμβριος 2001.

Στόχος μας είναι να δημιουργήσουμε ένα δίκτυο το οποίο να τροφοδοτούμε με εκπαιδευτικό υλικό, να το βοηθούμε με σεμινάρια και ημερίδες, ώστε να δουλεύει συστηματικά με παιδιά, έχοντας ως βάση τον πολιτισμό σε όλες του τις εκδηλώσεις ένα δίκτυο που να μπορεί να συνδέσει τη νέα γενιά με την ιστορία, τον τόπο και το πολιτισμικό παρελθόν του και συγχρόνως να τα εξοικειώσει με τα μνημεία και τη μεγάλη υπόθεση της διατήρησης της καλλιτεχνικής και της αρχιτεκτονικής μας κληρονομιάς.

Κορνηλία Χατζηασλάνη

Αρχιτέκτων-αρχαιολόγος
Προϊσταμένη Τμήματος Εκπαίδευσης
και Ενημέρωσης